

Učiteljski Tovariš

Glasi „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Znamenito slavlje. — M. Poklukar: Olajšave. — Izredni občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“. — Iz deželnega zbora kranjskega. — Jakob Dimnik: Jezikov nauk v prvem šolskem letu. — Jos. Ciperle: Kulturne slike s Kranjskega. — Književnost in umetnost. — Naši dopisi. — Vestnik.

Znamenito slavlje.

Dan 14. vel. travna je bil za konstitucionalno Avstrijo velikega pomena. Ta dan je preteklo namreč trideset let, odkar so vpeljali v naši državni polovici šolski zakon za ljudske šole. Temu, za razvoj naše monarhije veleznamenitemu dogodku je bil posvečen ves minuli teden. In po vsi pravici.

Res je, da se je brigala država že pred letom 1869. za ljudsko šolstvo. Toda bilo je isto malone tako, kakršno je ustvarila Marija Terezija, oziroma njen svetovavec pl. Felbiger. Ves pouk pred tridesetimi leti je obsegal le branje, pisanje in računstvo, in še to v zelo ozkih mejah. Vsled novega šolskega zakona pa se je uvedlo v ljudske šole tudi risanje, zemljepisje, zgodovina, naravoslovje in telovadba, ter raztegnila šolska obveznost na osem let.

Danes si pač težko mislimo resnost upora zoper takratni šolski zakon. Vsi avstrijski škofje so se postavili očetu današnje ljudske šole po robu. A Lavoslav pl. Hasner, ki je kot tedanji naučni minister izdal imenovani zakon, se ni ustrašil upora, marveč je skrbel z vsemi sredstvi zato, da se je udomačil in ukoreninil zakon po vsi državi. Da je storil ž njim neprecenljiv korak naprej na polju ljudske izobrazbe, se je prepričal med drugim iz jako laskavih besed, katere je izgovoril sam cesar o priliki potrditve tega zakona.

Kdor količkaj trezno presoja stvari, mora priznati, da ni Hasner enostranski uredil ljudskega šolstva. Uredil je marveč razmerje med šolo in cerkvijo tako, da je šola sicer neodvisna od veroizpovedanj, da pa ima cerkev še vedno dovolj vpliva, delovati poleg učitelja za versko in нравno vzgojo otrok. Dandanes se ne smatra več šola za izključno last cerkve, temveč za zavod, kjer naj dobivajo otroci tiste vede in nauke, ki so jim kot državljanom neobhodno potrebni.

Staršem pa se tudi ne daje več na voljo, pošiljati svoje otroke v šolo ali ne. Šola ni samo za gotove sloje, temveč za vse državljane brez razlike na stan. Pred l. 1869. temu ni bilo tako.

Tisoč in tisoč analfabetov je životarilo po Avstriji, preden je bil izdan novi šolski zakon. Poročila iz let 1870.

do 1890. pa nam svedočijo, da se je število učencev pomnožilo v tem času več nego za en milijon, da se od leta do leta krči število tistih, ki ne znajo ne pisati in ne brati. Kdo more trditi, da to ljudstvu škoduje? Danes moremo z radostnim očesom opazovati, kako se sicer polagoma, a sigurno širita izobrazba in veda med prostim ljudstvom. Bi li bila prejšnja šola to učinila?

Vkljub temu pa ima sedanja šola bodisi iz gospodarskih, bodisi iz verskih ali narodnostnih ozirov mnogo nasprotnikov.

Ne da se tajiti, da je treba sedanjo šolo v nekaterih ozirih premeniti. Zlasti jo je treba v gospodarskem oziru popolniti in prilagoditi dejanskim potrebam. Takisto mora si še v narodnostnem pogledu izvajati marsikatero dosihdob ji pridržano pravico.

V temelju pa se ji mora priznati, da je v avstrijskem zakonodajstvu nekaj izvanredno dobrega, da je rodil ta zakon izmed vseh, kar jih imamo od leta 1869., največ in najboljšega sadu. Sedanja šola pomeni emancipacijo prostega ljudstva od gospodujočih slojev; vsled nove šole se vobče ljudstvo ne da več izsesavati kakor poprej, in nova šola mu odpira pot do vedno boljše bodočnosti.

Sovražniki njeni jo dolžé, da ni verska; nečejo pa vedeti, da to ni njen edini namen. Krivé jo, da nalaga otrokom preveč tvarine, in da je preveč šolskih ur. Eno kot drugo je le pretveza, potisniti sedanjo šolo tja, kjer je bila pred 50 in še več leti. Tarnajo tudi, da preveč stane in tako naprej...

Je že tako! Za kar ne maramo, to pobijamo in zanikujemo, četudi se je treba spreti z zdravo pametjo.

Vsakdo bo priznal, da je nova šola tuintam pomanjkljiva. A kaj na tem svetu je popolnega? Odrekati pa ji velikanskih dosedanjih uspehov v narodni vzgoji, bi bilo frivolno. Zlasti mi Slovenci naj se je branimo, ko smo v marsičem še tako daleč za drugimi narodi! Na žalost pa moramo konstatirati, da molé i med nami sovražniki novodobne šole svoje glave vedno očitneje na dan in skušajo nerazsodno ljudstvo nahujskati zoper največjo dobroto, katero ima od nove šole. Vse, kar je rodila dobrega, zamolcé in poudarjajo le njene senčne

strani. Često jim služi nova šola in njene naprave za bojno orožje na političnem polju.

Nadejati pa se je, da zmaga s časom zdrava pamet nad trmoglavostjo strankarstva, da bo šola napredovala na sedanji podlagi in donašala vedno večjih sadov.

„Sl. N.“

Olajšave.

Spisal M. Poklukar.

III.

Družina je občina, država v majhni obliki. Gospodar razdeljuje opravila družinskim članom liki župan v občini, vladar v državi. Dober gospodar je oni, ki ume razpostaviti vse podložnike po njihovih zmožnostih na taka mesta, da napredujejo vsa dela vzajemno. Nič ne sme zastajati, ni ene zijavke nimamo zapaziti v dolgi vrsti različnih opravil; eden drugega morajo podpirati, drug drugemu gladiti pot k uspešnem delovanju — vsi pa vestno vršiti odmerjene posle v harmonijski celoti. Kjer gospodari hišni oče tako, tam je očividni napredek; kjer pa ukazuje narobe, ondi se kaj rade uresničijo evangelijske besede, da bo razdejano vsako kraljevstvo, katero je zoper sebe.

Učiteljstvo je važen član med deželnimi stanovi, ono je vez od najviših do najnižih slojev. V ponosni stolici nam deluje s tisto vnemo kakor v gorski vasici med nepokvarjenimi zemljani. Učiteljstvo presaja nežne cvetke z visokih gredic kipečih znanosti v nizke ravnice prostega ljudstva, da se tam razraščajo, procvitajo in donašajo sočnato ter sveže ovočje v podobi učenjakov in dostojanstvenikov državam in človeški družbi na korist. Zato pa tudi čutimo rastoča zanimanja za šolo in učiteljstvo pri vseh narodih in njihovih strujah in vidimo tudi, da učiteljstvo ustreza v kljub slabim materialnim močem stavljenim tirjavam v polni meri, dasi so mnogotere zapreke, katere ovirajo učiteljstvu plodono njegovo početje.

Takim zadržkom prištevamo v prvi vrsti različne bolezni, katere kaj rade pogostoma obiskujejo ubožne učiteljske obitelji. Ubog in usmiljenja vreden je vsak oče, kadar se mu priklati morivka v rodbino, a dvakrat siromak je slabo plačani ljudski učitelj, kateremu je položila bolezen svojca na trdo posteljo.

Če že v zdravju gospoduje siromaščina njegovi družini, v bolezni vlada sila. Odklada in odlašaja s poslatvijo do zdravnika, ker po eni strani upa, da se bolezen obrne na bolje, po drugi plati pa se boji prehudih stroškov. Sklepčno uvidi, da mora klicati zdravnika na pomoč; stori to, glej! že je prepozno. Prazen drobižnik, plašen mož; ničesar si ne upa, ničesar ne pričakuje, ždi, štedi, šteje... Na obleki, hrani, kurjavi in svečavi si pritrjuje on in vsi njegovi, samo da zmorejo izredne ter za njegovo plačo previsoke stroške zdravljenja. Leto ali še več dni je obsojen varčevati in gledati na vsak vinar, kam ga bo obrnil!

O, kolikokrat mu pridejo na misel Göthejeve besede o kruhu in solzah, o tožnih prečutih nočeh! In ne samo eno noč mu je prebiti v jadu, temveč vrti se jih kolobar brez konca in kraja. Lica mu upadejo, rdečica se izgubi, pogled utemni, lasje in brada sta skuštrana, glas je tresoč, hoja počasna, hrbet se uklone in glava upogne; to je on, ki naj vzgaja prihodnji rod!

Mislimo, da nam pritrdi častiti bravec povsem, ako imenujemo nespametnika ali vsaj nenormalnega človeka onega, kdor bi zahteval pri takih okoliščinah od učitelja izbornih učnih uspehov. Dokazal bi s tem le, da o vzgoji in pouku nima niti pojma, niti najnavadnejšega razuma. Hudo zlo so tedaj bolezni za učiteljstvo in za šolo, te se ne dajo odpoditi, pač pa zamoremo omiliti njihove moreče nasledke in menimo, da je ravno tako v interesu vojvodine kakor učiteljstva, če se to zgodi. Kako? Prav lahko! Ob ureditvi naših plač so priznale vse stranke v deželni zbornici opravičenost naših zahtev ter dostavile obenem, da zaslužimo večje mezde, ali dežela istih za sedaj ne more zmagovati. V sledečem nasvetujemo učiteljstvu pri boljšek, katerega ne bo treba odšteti deželi, ter pričakujemo zato njegovega odobrenja.

Za bolezni je odmeriti večje podpore. Gospodom distriktnim zdravnikom je dežela uredila plače in pokojnino; res nimajo na tisoče, pa vendar nekaj gotovega je h glavnemu dohodku iz prakse, katera oddaljeno učiteljstvo pri boleznih največ stane. Ali ne bi kazalo, da dežela odmeri ubogemu učiteljstvu znižane takse za distriktno kot deželne zdravnike? Vemo, da gospodje zdravniki več zaslužijo, če so daleč klicani, ali mi jim ne moremo dati, naj imajo usmiljenje z nami! Saj smo vsi deželni uradniki, in gospodom zdravnikom bi se tak malenkosten odbitek še ne poznal, nam pa bi bil velika pomoč v najhujši stiski. Gospodje zdravniki so vobče prijatelji šolstvu in učiteljstvu, zato bodo gotovo z veseljem pripomogli k uresničenju učiteljskim olajšavam, na čemer jim bo ono trajno hvaležno. Nikar pa naj nihče ne misli, da bo učiteljstvo zlorabilo ugodnost znižanih cen ter gospode zdravnike mučilo z vednim naročili, zakaj sedanje učiteljstvo je častno osebje in se zaveda svojih obveznosti, kakor tudi ve ceniti težke dolžnosti, katere izpolnovati je lepa in vzvišena naloga gospodom distriktnim zdravnikom.

Izredni občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

dan 23. pret. mes. se je vršil v „Narodnem domu“ izredni občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“, h kateremu se je sešlo okolo 40 članov.

Društveni predsednik, g. Juraj Režek, je pozdravil zborovavce nekako tako-le:

Slavni zbor!

Na zadnjem rednem občnem zboru ste naložili društvenemu odboru, da razmišlja in se posvetuje, ali in pod kakimi pogoji naj bi se naše društveno glasilo „Učiteljski Tovariš“ prepustil v last „Zavezi slovenskih učiteljskih društev.“

Odbor se je lotil te stvari z vso resnostjo in jo v nekaterih sejah dognal ter stopa danes pred Vas s konkretnimi predlogi, da izrečete končno o njih svoje mnenje in svojo sodbo.

Odzvali ste se, častita gospoda, našemu vabilu v prav lepem in častnem številu, in jaz Vas v imenu društvenega odbora prav srčno pozdravljam ob današnjem izrednem občnem zboru.

Stvar, ki je danes na razpravi, je za naše društvo silno važnega, da, življenjskega pomena. Odločiti se nam

bo, ali se naj poslovimo in ločimo od svojega glasila, vrlega „Učiteljskega Tovariša“, pod čegar praporom je kranjsko slovensko učiteljstvo skozi deset in desetletja tako uspešno odbijalo razne napade na slovensko šolstvo in učiteljstvo, in s čegar pomočjo si je ravno v zadnjem času priborilo izdatno izboljšanje svojega gmotnega stanja ter prišlo do častnega današnjega svojega ugleda.

Ako izročimo list „Zavezi“, so izpodmaknjena našemu društvu, ki sloni na „Učiteljskem Tovarišu“ in njega naročnikov, tla, in treba bo postaviti društvo na drugo podlago, na zvezo kranjskih okrajnih učiteljskih društev. Zato je odbor tudi društvena pravila v tem smislu prenaresil in Vam jih danes predložil, da jih pregledate in odobrite, ako se sprejme druga točka današnjega dnevnega reda.

Ob važnosti stvari, ki pride na razpravo, pa Vas prosim, da jo razmotrivate trezno in mirno, pa tudi parlamentarno, da pridemo končno do pravega in jasnega zaključka.

Preden preidemo na dnevni red, mi je čast predstaviti Vam magistratnega policijskega svetnika, blagorodnega g. Podgorška.

S tem otvarjam današnji izredni občni zbor in prosim g. poročevalca Dimnika, da izpregovori o 2. točki dnevnega reda.

Gosp. Dimnik je pred vsem stavil predlog, da se izreci današnji občni zbor za to, da izroči „Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani“ svoje glasilo „Zavezi slovenskih učiteljskih društev“. Ako se sprejme ta predlog, potem bo mogoče razpravljati o pogojih društvenega odbora, pod katerimi bi se izvršila ta oddaja „Učiteljskega Tovariša“.

O tem predlogu je otvoril g. predsednik debato, ki se je razvila do velike živahnosti. Proti predlogu je govoril g. Al. Kecelj ter se izrekel za to, da ostani „Učiteljski Tovariš“ še nadalje last „Slov. učit. društva v Ljubljani“. Izborno in prepričevalno mu je odgovarjal g. Fr. Črnagoj, kateremu so se še pridružili gg. Jelenc, Luznar, Likar, Česnik, Ažman in Škrbinec. Končno je bil sprejet poročevalčev predlog z ogromno večino glasov.

Potem se je začela razprava o posameznih predlogih, oziroma pogojih. Po daljših debatah so obveljale te-le določbe:

1.) Dolg, ki ga ima „Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani“ pri mnogih naročnikih „Učiteljskega Tovariša“, iztirja „Zaveza slovenskih učiteljskih društev“. Dve tretjini iztirjanega dolga odda „Slovenskemu učiteljskemu društvu v Ljubljani“, ena tretjina ostane nji. Vsa došla vplačila dolžnikov zaračunava na stari dolg.

2.) Od čistega dobička, ki ga bo prinašal „Učiteljski Tovariš“, plača „Zaveza slovenskih učiteljskih društev“ na leto 20% „Slovenskemu učiteljskemu društvu v Ljubljani“. Čisti dobiček dohodkov „Učiteljskega Tovariša“ se zaračunava po odbitku stroškov za tisk, uredništvo in upravišstvo.

3.) Račune o dohodkih in stroških „Učiteljskega Tovariša“ ima pravico pregledovati „Slovensko učiteljsko društvo“.

4.) Ako „Zaveza“ preneha ali ako bi morala list opustiti, preide „Učiteljski Tovariš“ zopet v last „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“ in sicer brez dolga.

5.) „Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani“ ne sme ustanoviti novega lista, dokler je „Učiteljski Tovariš“ last „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

6.) Če bi ustanovila „Zaveza“ namesto „Učiteljskega Tovariša“ nov list, ostanejo v veljavi vsi zgoraj navedeni predlogi.

7.) „Učiteljski Tovariš“ preide „Zavezi“ v last dne 1. prosinca 1900.

O 3. točki dnevnega reda je poročal g. L. Jelenc. Izpremenjena društvena pravila je sprejel občni zbor z nekaterimi dodatki in izpremembami takšna, kakor jih je priobčil zadnji naš list. Kadar jih potrdi deželna vlada, jih priobčimo v celoti.

Ker se ni nihče oglasil k zadnji točki vrste razprav, je zaključil g. predsednik občni zbor ter omenil, da je preteklo dne 14. vel. travna trideset let, odkar je stopil v veljavo novi šolski zakon, ki je dal našemu šolstvu novo in krepko življenje. Spomnil se je onega, ki nam je dal ta zakon, ter je pozval zborovavce, naj zakličejo trikrat „Slava!“ presvetlemu cesarju Francu Jožefu. Prisotni so se navdušeno odzvali pozivu g. predsednika.

Iz deželnega zbora kranjskega.

(XV. seja dne 2. vel. travna.)

 proračunu normalnošolskega zaklada za leto 1899. je poročal posl. Višnikar. Proračun kaže, kako je regulacija učiteljskih plač vplivala na ta zaklad. Potrebščina za leto 1898. je znašala 398.573 gld., potrebščina za leto 1899. pa znaša 454.891 gld., pokritje pa znaša 23.937 gld., tako da je pokriti primankljaja 430.954 gld. Stroški za šolo se bližajo torej pol milijonu in znašajo 32% vseh deželnih dohodkov. Zbornica je proračun odobrila in rešila več prošenj.

Prošnja občinskega zastopa v Zagorju ob Savi, da se naj učiteljske plače uredi tako, kakor so plače nižjih treh razredov državnih uradnikov, se je odkazala deželnemu odboru.

Prošnja nadučitelja Valentina Pina v Knežaku in Fr. Grosa na Štrekljencu glede uvrstitve v višji plačilni razred sta se odklonili, ker deželni zbor v tej stvari ni kompetenten.

Za Pina se je zavzel posl. Božič in z ozirom na izvršno službovanje Pinovo predlagal, naj se njegova prošnja s toplim priporočilom odstopi deželnemu šolskemu svetu, kar je bilo sprejeto.

Prošnji učitelj Ljubljanskih ljudskih šol, naj se določijo službene doklade vsem enako na 60 gld., učiteljicam pa po 50 gld., se je ugodilo.

Prošnji učitelja L. Perkota v Žireh in J. Križnarja v Metliki za draginjsko doklado sta se odklonili. Učiteljski vdovi Ani Adamič pa se je dovolila miloščina po 72 gld. za dobo 5 let.

Končno je poročevavec nasvetoval naslednji predlog:

Tistim učiteljem in učiteljicam, kateri so pri regulaciji učiteljskih plač leta 1898. manj prejeli, kakor znašajo prejšnje plače v 11. deželnozborski scji dne 25. svečana 1897. z dovoljenimi draginjskimi dokladami in podporami vred, je v smislu deželnozborskega sklepa dne 26. svečana 1898. posledobno izplačati, kar so premalo dobili.

Ta predlog je bil sprejet, takisto sta bili sprejeti naslednji resoluciji:

1. Vlada se opetovano pozivlja, da za uspešnejše nadzorovanje šolstva čim prej imenuje posebnega deželnega šolskega nadzornika za ljudske šole na Kranjskem in da eventualno predloži načrt zakona glede stalnih okrajnih šolskih nadzornikov po zgledu zakona z dne 8. rožnika 1892, št. 92 za Gališko.

2. Deželnemu odboru se novič nalaga, da se opoganja s c. kr. vlado za to, da s primernim zneskom prispeva k ogromnim stroškom, katere mora nositi dežela za ljudsko šolstvo.

Jezikov nauk v prvem šolskem letu.

(Jakob Dimnik.)

III. Predvaje za uho in govorila.

(Vaje posluha in jezika.)

1. Razstavljanje stavkov v besede.

trok mora zapopasti stavek kot izraz mislij, kot celoto ter ga razdeliti v njegove dele. Definicije o „stavku“, „besedi“ in „zlogu“ izostanejo še sedaj. Največje važnosti pri tej vaji je, da učitelj sam najpoprej razločno in čisto govori, učenci pa večkrat za njim te besede izgovarjajo.

Imenuj nekaj šolskega orodja! Kaj je knjiga? Kakšna je knjiga? O čem ste nekaj pripovedovali? Zdaj hočemo še o kaki drugi reči kaj povedati. Torej o šolski tabli. Iz česa je šolska tabla? Kakšna je po barvi? Kakšna je po obliki? Čemu nam je? Kdo jo rabi? Še drugo orodje n. pr. miza, klop, kreda i. t. d. Pomnite! Kedar o kaki stvari kaj povemo, nastane stavek. Kaj nastane, kedar o kaki stvari kaj povemo? Povej nekaj o mizi! Kaj si zdaj izgovoril? i. t. d. N., pridi k šolski tabli in naredi nekaj črt! J., kaj dela zdaj-le N.? (N. piše.) Ti si o N. nekaj povedal. Kaj si izgovoril? Povej to o Ivanu! Kaj je zopet to? (Stavek.) Poslušajte mene, bodem še jaz izgovoril ta stavek! Ivan — piše.“ Za vsako besedo sem prenehal. Štejte, kolikokrat preneham! Kolikokrat bodem prenehal, toliko črt bodem napravil na šolsko tablo. Kolikokrat preneham, toliko besed ima stavek. Koliko besed ima stavek? „Karol poje.“ O kom sem nekaj povedal? Kaj je to? Povej še ti ta stavek! Z rokoploskom ti bodem dal znamenje, kolikokrat smeš prenehati. Kolikokrat si prenehal? Koliko besed ima ta stavek? Ta stavek ima dve besedi. Jaz bodem zapisal te besedi na tablo; glejte sem! — —. Kako se bere prva črta? Druga? Kako se imenuje prva beseda? Druga? (Število besed zaznamujejo učenci tudi lahko z lahkim udarcem z levo roko po klopi.) Navedó se lahko tudi stavki s 3, 4 in 5 enozložnimi besedami. Učenci si morajo zapomniti: „Vsak stavek sestoji iz besed“. Mnogozložnih besed se tudi ni treba preveč bati, ker ne delajo preveč težav, če jih gladko in s pravim naglasom izgovarjamo. Stavkov z več kakor s 5 besedami ni treba rabiti, ker zna otrok navadno le toliko šteti, kolikor ima prstov na roki.

Drugi stavki: Otrok se uči, je priden. — Omara stoji tu, je lesena. Mizar jo je naredil. I. t. d.

2. Razstavljanje besed v zloge.

Tudi tu se zaznamuje število zlogov ene besede s črtami na tabli ali pa z lahkim udarci z levo roko po klopi.

Nedavno smo govorili o hišnih delih. Kdo zida hišo? (Zidar zida hišo.) O kom ste nekaj povedali? Kaj je torej to? (Stavek.) Iz česa sestoji stavek? Izgovori še enkrat ta stavek prav počasi! Za vsako besedo bodem naredil črto na tablo. (— — —) Koliko besed ima ta stavek? Povejte še enkrat ta stavek in udarite pri vsaki besedi z levo roko prav lahko ob klop! Koliko besed ima ta stavek? Kako se imenuje 1. beseda? 2. beseda? 3. beseda? Kako 2. beseda? Kako 1. beseda? Jaz bodem izgovoril še enkrat 1. besedo; pazite, kolikokrat bodem odprl usta! Kolikrat? Izgovori 3. besedo! Kolikokrat si odprl usta? Pomnite! Kolikokrat odprem usta pri izgovarjanju kake besede, toliko zlogov ima ta beseda. Koliko zlogov ima 1. beseda? 2. beseda? 3. beseda? Povej besedo, ki ima en sam zlog! Kolikokrat bodeš odprl usta?

Vaja. Pisalo je dolgo. Pero velja en vinar. Stanko ljubi svojo mater. Hruške so sladke.

Čveterozložne besede naj izostanejo za sedaj. Učitelj naj vadi prav pridno eno-dvo in trizložne besede. Učenci morajo spoznati, da sestojte besede iz zlogov in to spoznajo prav kmalo, če kaže učitelj veselje do stvari in ljubezen do učencev.

3. Razstavljanje zlogov v glase.

Iz česa so sestavljeni stavki? Iz česa besede? Povej besedo z enim samim zlogom! Povej dvo-zložno besedo! Trizložno besedo! Danes se bodemo učili zopet nekaj novega.

Nedavno smo govorili o sobi. Kako se imenuje prav velika soba? (Dvorana.) Ali si že bil v kaki dvorani? Kakšna je bila? (Dvorana je bila lepa.) Ponovi ta stavek! Štej besede! Za vsako besedo bodem potegnil črto. (— — — — —) Koliko besed ima stavek? Koliko zlogov ima 1. beseda? 2. beseda? i. t. d. Druga beseda ima samo en zlog, zato te črte ne bom razdelil. Povej še eno enozložno besedo! Še ti! Ti! Ti! (Um.) Čuj, bodem še jaz to besedo izgovoril. (u—m.) Kaj ste najprej slišali? (u.) Kaj ste slišali potem? (m). Pazite! „u je glas; m je tudi glas.“ Kedar izgovarjam besedo um, izgovorim najpred glas u in potem glas m. Izgovori še ti takó to besedo! (u—m). Koliko glasov slišimo v besedi um? Da si boste to zapomnili, naredimo pod črto za vsak glas eno piko. Imenuj še enkrat stavek, ki smo ga poprej imenovali! Glejte, jaz bodem naredil pod vsako črto toliko pik, kolikor glasov ima vsak zlog. Kateri glas pomeni 1. pika? 2. pika? i. t. d. Učenci si zapomnijo: „Vsak zlog sestoji iz glasov.“

Razstavljanje zlogov v glase naj se večkrat vadi, zakaj iskanje posameznih glasov iz besed dela otrokom že samo na sebi velike težave, tembolj, ker nekateri otroci še vseh glasov ne znajo izgovarjati ali sploh še izgovoriti ne morejo. Učitelj mora imeti mnogo potrpežljivosti in spretnosti, da dobé otroci pravo navodilo.

4. Iskanje čistih glasov (samoglasnikov) iz zlogov in besed.

Ta vaja dá, kakor smo že zgoraj omenili, učitelju mnogo dela, ker otroci nekaterih glasov (n. pr. č, š, ž, c, s, z, g, k, r) niti izgovarjati ne morejo. Namesto: „mož ima nož v žepu“ pravi tak otrok: „mos ima nos v zepu“ itd. Tu je treba torej potrpljenja in vaje. Iščejo naj pa otroci

glase najprvo na koncu, potem v začetku in na zadnje pa v sredi zloga.

Naštejte sobno opravo, ki visi na steni! (Ura, podoba, ogledalo.) Povej mi kaj o uri! (Ura visi na steni.) Koliko besed ima ta stavek? Kako se imenuje 1. beseda? 2. beseda? i. t. d. Koliko zlogov ima 1. beseda? 2. beseda? 3. beseda? 4. beseda? Namesto vsake besede potegnem črto. Katero besedo pomeni 3. črta? Imenujte vsi to besedo! Koliko zlogov ima ta beseda? (en zlog.) Iz česa sestoji vsak zlog? Da boste glase dobro slišali, bodem ta zlog prav razločno izgovoril. Poslušajte! (*n-a*). Kaj ste najprej slišali? Kaj potem? Koliko glasov ima ta beseda? Kako zaznamujemo to? (dve piki.) Kateri glas slišite najprvo? Beseda „*na*“ se prične torej z glasom *n*; *n* je v začetku. S katerim glasom se beseda konča? *a* je na koncu. Jaz bodem to besedo še enkrat izgovoril. Pazite, kateri glas boste bolje in razločneje slišali! Res je, *a* se sliši razločneje, bolj čisto, kakor pa *n*. Glase, katere čisteje slišimo, bodem v prihodnje zaznamoval z zvezdico. Namesto katere pike bodem postavil zvezdico? (*•**) Kaj pomeni zvezdica? Katero besedo izgovarjate po molitvi? S katerim glasom se prične beseda „*amen*“? Kako je tebi ime? (Ana.) Tebi? (Anton.) Tebi? (Alojzij.) Kaj pomeni beseda Ana? (Ana je krstno ime.) V kateri besedi slišimo glas *a*? Kje? Kdo zna še povedati kako besedo, ki se prične z glasom *a*? Kdo zna povedati kako besedo, ki se konča z glasom *a*?

Na ta način se vadijo tudi drugi samoglasniki.

* * *

S temi vajami za posluš in govorila se bavi učitelj prav lahko šest tednov. Da se pa začetek pisanja-čitanja predaleč ne odloži, zato je najbolje, da vzame učitelj te vrste vaje s soglasniki takrat, kadar pridejo pri pisanju-čitanju v Abecedniku na vrsto. (Dalje prih.)

Kulturne slike s Kranjskega.

Spisal Jos. Ciperle.

49. Ižanci.

Slovinci, prebivajoči po Gorenjskem, so Gorenjci, oni po Dolenjskem so Dolenjci, in po Notranjskem so Notranjci. Malo pod središčem Kranjske dežele, dve uri od bele Ljubljane, pa prebiva rod, ki noče biti ne Gorenjec, ne Dolenjec in ne Notranjec. Ta prezanimivi rod so kratko in malo Ižanci. Ne more se ravno reči, da bi bili preponosni, da bi se imenovali v eni sapi z ostalimi prebivavci Kranjskega, tudi nimajo ravno drugačnih običajev, tudi drugega jezika ne. Po veri so tudi katoličani, kakor drugi Slovenci po Kranjskem, tudi ne kolnejo ravno nič bolj, nego drugi. Glave imajo ravno tako trde, kakor drugi Kranjci, jedó in pijo ravno tako, kakor drugi, in pretepov ni med njimi tudi nič manj, nego jih je okolo Loke ali Kamnika. In vendar so Ižanci poseben rod, posebno pleme, in na vsak način jih je treba ogledati natančneje.

Ob tržnih dneh jih pride mnogo v Ljubljano. Ko odpravijo svoje opravke, si odpočivajo navadno v kaki krčmi na Starem trgu. Ko se jim razvežejo vsled popitega cvička malo jezički, začno navadno po stari svoji Ižanski šegi malo robantiti, kleti in se pridušati. Tega so tako vajeni kot plačavati davke, in vendar je vskliknil

nekdo, slišavši te preklinjače: „Oj, ti izvoljeno Ižansko ljudstvo!“

Izvoljeno ljudstvo sicer niso Ižanci, toda staro ljudstvo, morda celo tako staro ljudstvo, kakor so Izraelci, pa morda res utegnejo biti Ižanci. Saj tla, na kojih stoji Ig in cela njegova okolica, imajo najstaršo zgodovino Kranjsko. Ker tedaj Ižanci nočejo biti ne Gorenjci, ne Dolenjci in ne Notranjci, vprašajmo se: Kaj pa so pravzaprav Ižanci?

Poglejmo tedaj v zgodovino. Ta nam pripoveduje tako-le: V prazgodovinski dobi je bilo na barji prostrano jezero med gorami, katerih rob še ni bil pretrgan pri Ljubljani, zato se tudi voda ni mogla odtekat. Na tem jezeru so bile postavljene tako imenovane stavbe na koleh. Prve take so zasledili leta 1875. na južnem delu barja, ko so kopali cestni jarek. Odkrili so nad 3500 kolov, in med njimi so našli raznih ostankov in odpadkov orodja, orožja in jedil. Na teh koleh so prebivali ljudje že v davnem prazgodovinskem času, najbrže že v tako zvani mlajši kameneni dobi in morda še dalje v poznejši tako zvani bronasti dobi. — To nas uči zgodovina.

Dalje pa piše M. P—i v „Slovenskem Narodu“ leta 1896.: „Sava je pa skalnate jezove med Litijo in Zagorjem v teku časa izdolbla in odtekalo je Savsko in Barijsko jezero. Moščanec ni imel več zavetja na vodi, preselil se je na bližnje, za utaboritev pripravnih hribe. Za to pripraven kraj je bil holmec, kjer stoji sedaj cerkvena sv. Jurija. Imenovali so ta kraj po svoji podobi Ig (igla). Nasip tedanjega selišča Ig se še sedaj dobro pozna, a seljana tu gori ni nobenega več, izselili so se v bližnje kraje poleg studencev iz gore izvirajočih v ravnine z rodovitnim poljem. Nastale so naselbe Studenec, Staje, Kot, Iška Vas, Strahomer, Vrbljane, Tomišlje, Prest, Matena in Loka. Vsi ti seljani se imenujejo Ižanci, a staro ime Ig je ostalo le še za kraj, kjer je tekla zibelka Ižancev.“

Na takov način so sedanji Ižanci pravi pravcati potomci onih prazgodovinskih kolarjev ali moščancev, ki so živeli tu že v mlajši kameneni dobi. Ne vem, ali si je že kdo belil glavo z vprašanjem, kake narodnosti so bili ti kolarji. Dokler se ne reši temeljito to vprašanje, bomo morali reči: Stari kolarji so bili Ižanci.

Stari prazgodovinski kolarji so imeli navadno kole pod nogami, zakaj na koleh so bila postavljena njih stanovanja. Žalibog pa, da je primorala usoda njih potomce Ižance, da so nosili dostikrat kol v roki. Prvič so jih prisilili Turki, ki so večkrat obiskali Ižance, to se ve, da ne iz uljudnosti, ampak iz gole divjosti in sebičnosti. Ižanci so jih pa tudi primerno sprejemali, ne s soljo in kruhom po stari šegi, zakaj takega sprejema bi tako ne bil razumel Turek, ampak s primernim kolom. Pozneje v kmečkih puntih tudi Ižanci niso ostali za pečjo. Tudi oni so prišli za kol, ter šli z njim malo popraskat gospodo po gradeh, in leto 1848. je našlo tudi Ižance med bojevniki za novo svobodo.

O tem piše Jos. Apih: „Največ šuma je napravil napad kmetov na grad soneški. Blizu 300 kmetov je napalo 21. sušca 1848. zvečer ob 8. uri navedeni grad, razbili so okna in vrata, odnesli iz pisarnice listine in zemljiščne knjige in jih na dvorišči sežgali; na gromado so znosili potem še hišno opravo, posteljino, obleko, slike, živež i. t. d. Vina so nekaj popili, nekaj izpustili. Le težko je družina otela živino; ob 11. uri po noči so jo napadniki krenili proti župniškemu domu Ižanskemu; a

tam so naleteli na vojake, ki so med tem došli iz Ljubljane; zato so odšli in razdrli gozdnarjevo hišo.

Vidi se tedaj, da z velikimi gospodi in Izanci ni dobro črešenj zobati. Izanski rod je prebrisan rod. O njihovi prebrisanosti je mnogo pripovedek. Najlepša je ta: Nekoč je šel neki Izanec k spovedi v frančiškansko cerkev v Ljubljani. Pred cerkvijo ga je pa čakal njegov prijatelj. Ko pride potem iz cerkve, ga vpraša ta: No, kako je bilo? — „Hudo, hudo je bilo, mu odvrne oni, vil me je in vil me je, a največji greh sem mu pa vendar unesel.“

Da je star rod Izanski, v tem že vemo. Lahko bi zapeli o njem po Vodniku: „Že močen na barji — Izanec je bil, — K' se ladije tesat' — Rimljan je učil.“ A še današnji Izanec je trdih kosti, trdih rok, trdih pesti in trde glave, in verjetno je, da se zapoje nekoč o njem:

„Vse je vihar razd'jal,
Izan'c bo vedno stal.“

(Dalje prih.)

Književnost in umetnost.

Jezus Kristus pravi Bog. Pregled najvažnejših dokazov tej temeljni resnici krščanske vere. Spisal dr. Ivan Svetina, katehet in profesor na c. kr. višji gimnaziji v Ljubljani. V Ljubljani, 1899. Natisnili J. Blaznikovi nasledniki. Založil pisatelj. Cena 40 novčičev. Po pošti 3 kr. več. Knjižica se dobiva tudi v „Katoliški bukvarni“ in pri g. Iv. Bonaču.

Pisatelj pojasnjuje in dokazuje prepričevalno in zelo natančno temeljno resnico krščanstva, da je Jezus Kristus pravi Bog. Ta velevažen oddelek veronauka, ki se v višjih razredih naših srednjih šol uči za sedaj še v nemškem jeziku, nam podaja č. g. pisatelj tu v slovenskem jeziku.

Čisti dohodek je namenjen v prid notranji opravi za kapelico sv. Alojzija v novem poslopju c. kr. višje gimnazije v Ljubljani. Čim lepše bo možno prirediti vse, kar se bo rabilo pri službi božji, tembolj bo vplivalo to na verski in estetični čut gimnazijske mladine.

Z ozirom na zanimivo vsebino in na blagi namen lepo knjižico prav toplo priporočamo slovenskemu učitelstvu, posebno še onemu, ki ima svojega sina v srednji šoli.

Himne za procesijo o R. Telesu, in sicer 1. „O sacrum convivium. 2. Ego sum panis vivus. 3. Adoro te. 4. O salutaris hostia“ je uglasbil Ign. Hladnik v Novem mestu ter se dobe glasovi pri skladatelju po 25 kr., ako se naroči vsaj osem iztiskov.

Naši dopisi.

Iz črnomeljskega okraja. (Prijetnosti učiteljevanja na kmetih.) Snaženje šole v Dobličah pri Črnomlju je po očitni zmanjševalni dražbi za tekoče leto prevzel Matija Krakar, krajni šolski svetovavec. Šolski voditelj, g. J. Lokar, se je pritožil zaradi preslabega snaženja pri krajnem šolskem svetu dobiškem. Na to sta dne 12. svečna t. l. — to je na pustno nedeljo popoldne, ko učitelja ni bilo doma — prišla Janez Vrtin, predsednik krajnega šolskega sveta, in Matija Gešelj, krajni šolski nadzornik, pregledovat šolske prostore.

V šolsko shrambo je obesila dopoldne tistega dne učiteljeva hčerka kos prekajenega svinjskega mesa, ki ga ljudstvo tukaj sploh „zajca“ imenuje, in tega „svinjskega zajca“ sta našla šolska svetovavca pri pregledovanju na oknu visečega v šolski shrambi. Nekaj dni

potem je dobil že c. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju pisano tožbo, da ima učitelj (ki je tudi lovec) v šolski shrambi divjega zajca, kateri se po zakonu v tem času ne sme streljati.

To zatožbo je sestavil in spisal M. Krakar, podpisali so jo pa, ko so jo poprej dobro prebrali, vsi trije. V zatožbi so dolžili gosp. učitelja tudi še drugih izmišljenih, učitelja sramotilnih dejanj ter dostavili na koncu prošnjo, da naj c. kr. okrajni šolski svet to stvar prepusti c. kr. okrajnemu glavarstvu. C. kr. okrajni šolski svet je izročil tožbo g. učitelju, da naj se opraviči.

To je učitelj storil ter tožil imenovane tri zastopnike občine v krajnem šolskem svetu pri okrajnem sodišču v Črnomlju radi razžaljenja časti, katero jih je obsodilo, ko so poprej svojo tožbo preklicali, vsakega v globo 5 gld.

C. kr. okrožno kot vzklicno sodišče v Rudolfovem je pa z razsodbo z dne 25. mal. travna t. l. vzklicano razsodbo glede kazni izpremenilo in obsodilo: Matijo Krakarja na 15 gld., Matijo Gešelja na 10 gld. in Janeza Vertina na 10 gld. globe ter vse tri v plačilo stroškov vzklicnega postopanja.

Ali naj se potem še čudimo, da manjka učiteljev?

Od nekod. (Važen odlok.) Na vprašanje, ali smejo razna društva, zadruga itd. zborovati v šolskih prostorih in se sme dati za to dovoljenje, je razsodil neki c. kr. okrajni šolski svet to-le:

Ker šolsko poslopje po ministrskem ukazu z dne 19. mal. travna 1875. šte. 2868 sme imeti samo take prostore, ki se porabijo za šolske namene ali za stanovanje učiteljem ali šolskim slugom, in če poslopje ni bilo prvotno namenjeno za srenjsko gospodarstvo ali za druge enake namene, v katerem slučaju bi se moral del šolskega poslopja za te druge namene popolnoma ločiti od šolskega oddelka s posebnim vhomom in s posebnimi stopnicami, se zborovanje gospodarskih ali drugih društev redno ne sme dovoliti. Tako dovoljenje bi se smelo dati samo izvanredno in za posamične slučaje, ako ni nobene pomisleka iz pedagoških in zdravstvenih ozirov in ako se šolskega voditelja in učiteljstvo, ki stanuje v šolskem poslopju, z zborovanjem ne moti v rabi njih stanovanj, vhoda, stopnic in drugih stranskih prostorov.

Kar se tiče drugega vprašanja, opravlja po § 7. zakona z dne 9. sušca 1879 predsednik krajnega šolskega sveta vse posle, izvzemši one zadeve, ki so našteje v § 6., sam, in je potem jasno, da ima tudi predsednik pravico samostojno zabranjevati zborovanja v šolskem poslopju. Ta pravica se mora tudi pripisovati šolskemu voditelju, ako po § 8. omenjenega zakona posluje v imenu predsednikovem ali ako je sploh tega mnenja, da je tako zborovanje v kvar šoli v pedagoškem ali zdravstvenem ozirom in ako ga moti v rabi stanovanja v prej omenjenem smislu.

S Primorskega. Znano je, da se slovanski poslanci na Primorskem ne vdeležujejo deželnozborskih sej. Iz istrskega deželnega zbora, iz seje v Kopru dne 5. m. m., pa beremo glede učiteljstva v italijanskem časopisu „Piccolo“ sledeče:

Poslanec Tamaro bere poročilo šolskega odseka o raznih učiteljskih prošnjah za izboljšanje njihovih življenjskih potreb. Uvidevši žalostno stanje prosihcev, priporoča odsek izboljšanje. Odsek predlaga, naj bi deželni odbor že v bodočem zasedanju izgotovil zakonski načrt, ter priporoča, da odbor med tem poskrbi za pripomoč podučiteljem.

Posl. Rizzi podpira predloge ter navaja najžalostnejše odnose učiteljev, povdarja: Resnica je, da je treba tem pionirjem civilizacije izboljšati položaj, da bodo mogli ugledno in marljivo zadoščati svojim dolžnostim, ne da bi imeli predsodke (mnogokrat silno prozajične) in da ne bodo videli pred seboj vedno pošasti mizerije.

Posl. Gambini naglaša, da si smatra deželni odbor v dolžnost, da v bodočem zasedanju predloži izdelan zakonski načrt. — Predlogi odseka so bili sprejeti.

Morebiti odpre to oči tudi onim, ki sicer gledajo, a baje ne smejo vsega videti. Saj nam to potrjuje pojav izvolitve g. nadučitelja P. Medveščka častnim članom, onega Medveščka, ki so ga še pred par leti obsipali „z izdajcem naroda“ i. t. d.!

Vestnik.

Učiteljski konvikt: Sl. čitalnica v Šiški pri Ljubljani, 5 gld.; g. Joško Bergant, učitelj na Vinici, 3.35 gld., katere je nabral v veseli družbi g. J. J.

Spomenik nadvojvode Albrehta so odkrili na Dunaju na binkošno nedeljo popoldne. Spomenik stoji na visoki rampi pred Albrehtovo palačo, ob katere znožju so alegorični kipi avstrijskih rek. Spomenik kaže zmagovitega nadvojvodo na konju; Albreht je v maršalski uniformi ter drži v roki palčico. Kip je napravil mojster Zumbusch. Odkritja se je vdeležil cesar z vsemi nadvojvodi in s premnogimi zastopniki tujih držav. Po odkritju je bil gala-diner na dvoru, zvečer pa v operi predstava, katere so se vdeležili sami častniki.

Županom ljubljanskim je zopet izvoljen g. Ivan Hribar, podžupanom pa g. dr. K. vitez Bleiweis Trsteniški.

Pons asinorum. „Slovenski List“ piše: „Učiteljev je na Dunaju 1.600 liberalnih in 800 krščanskih. Organizuje se avstrijska katoliška zveza učiteljev, ki ima že 3.500 členov. Na Tirolskem je med učitelji le ena osminka liberalcev, drugi so vsi pri katoliškem društvu. Enako je v Vorarlbergu. Na Solnograškem se baš sedaj snuje katoliško učiteljsko društvo. Med nemškimi učitelji liberalnost pojema, med slovenskimi je pa še veliko dima.“

Tudi največji „duševni revček“ izprevidi takoj, kam meri krščansko socialno glasilo z „gospodo, ki je vedno lačna.“ Res, za velike „duševne revčke“ nas sodi ta list, če misli, da ne vemo, da se v sveti deželi Tirolski in v krščanskem Dunaju z „gospodo, ki je vedno lačna“ najbolj nekrščansko ravna. Tirolski učitelj je slabše plačan kakor kak rokodelčič, in za vzdrževanje poštnega konja žrtvujejo dvakrat toliko kakor pa za pijonirja narodne prosvete. Poleti mora tirolski učitelj na planine krave past ali pa h kakemu kmetu v službo, da se preživi! Tako žalostne razmere, v kakršnih se nahajajo tirolski učitelji, se ne dajo opravičiti ne pred Bogom, ne pred poštenimi ljudmi, in komur ugajajo take razmere, ta ne misli pošteno z učiteljstvom!

Volitev v c. kr. okrajni šolski svet v Krškem. Mesto g. Jan. Levca je učiteljstvo tega okraja izvolilo g. Jakoba Pretnarja, nadučitelja v Veliki Dolini, kot drugega svojega zastopnika v omenjeno šolsko svetovavstvo.

Za slovenske šole na Koroškem. Akademija jugoslovanskih visokošolcev v Pragi dne 3. m. m. se je sijajno obnesla ter dobila za svoj namen 600 gld., katere je že vposlala naši šolski družbi znana prijateljica koroških Slovencev, pisateljica Preisova.

Osobne vesti. Premeščeni so: Nadučitelj v Srednji vasi, gosp. Ivan Rihteršič, v Št. Jurij pri Kranju, nadučitelj v Črnem vrhu pri Idriji, g. Ivan Pipan, v Poljane nad Škofjo Loko, učitelj v Vipavi, gosp. Karel Wider, v Trzič, učitelj v Trziču, gosp. Karel Mataj, in učitelj v Žireh, g. Lovro Perko, v Zgornji Logatec in učiteljica v Trebelnem, gdč. Brezovšek, v Semič. Meščanski učitelj g. Jos. Bezla je imenovan stalnim učiteljem na mestni nemški deški ljudski šoli v Ljubljani, učiteljica v Dornbergu pri Gorici, gdč. Amalija Jelšek, pa je imenovana za stalno učiteljico v Dragatušu.

V tirolskem deželnem zboru so utemeljevali predlog, da se vsem učiteljem, ki so bili do leta 1894. stalno namščeni ter imeli pravico do desetletne doklade, dovoli dodatek k plači v višini desetletne doklade; nadalje, da se dovoli 4000 gld. kot podpora učiteljem, ki so vsled posebne stiske potrebni podpore.

Preizkušnje usposobljenosti za učiteljstvo v Gorici so se pričele 8. dne m. m. Došlo je 6 učiteljic in dva učitelja, in sicer je bil en učitelj izpraševan za meščanske šole, učiteljice za ljudske šole in en učitelj iz nemščine kot učenega jezika za ljudske šole. Opravili so preizkušnje: g. Andrej Lašič (učitelj na slovenski ljudski šoli v Gorici) iz II. skupine za meščanske šole s slovenskim in nemškim učnim jezikom z odliko; g. Otilija Fajgelj, podučiteljica v Pečah (Štajersko), za slovenske in nemške ljudske šole z odliko; g. Ana Boštjančič, podučiteljica v Št. Vidu pri Planini (Štajersko), za slovenske in nemške ljudske šole; g. Marija Čebular, podučiteljica v Podgori pri Gorici, za slovenske in nemške ljudske šole; gosposdična Marija Frankè, učiteljica v Veliki Dolini (Kranjsko), za slovenske in nemške ljudske šole; g. Amalija Oblak, podučiteljica v Kamenji (Vipava), za slovenske ljudske šole; gdč. Nagu-Zalokar, učiteljica v Vačah pri Litiji (Kranjsko), za slovenske in nemške ljudske šole. En učitelj je med preizkušnjo odstopil. Vse gg. učiteljice so usposobljene tudi iz petja, iz telovadbe nobena.

Kamniško učiteljsko društvo zboruje dne 15. rožnika ob 1/2 11. uri dopoldne v Domžalah po sledečem redu: 1. pozdrav predsednika, 2. poročilo tajnika in blagajnika, 3. iz šolske prakse (računstvo) poroča nadučitelj gospod M. Janežič, 4. volitev novega odbora, 5. volitev delegatov za „Zavezino“ zborovanje, 6. nasveti.

Prav dober harmonij z 10 izpremini je na prodaj pri nadučitelju Karlu Simon v Velikih Laščah pod ugodnimi pogoji.

Kranjski okraj. Vabilo k občenemu zboru „Učiteljskega društva za Kranjski šolski okraj“, ki se bo vršil v četrtek, dne 8. rožnika t. l. ob 10. uri v Kranju. — Vrsta razprav: 1. Nagovor predsednikov. — 2. Poročilo tajnikov. — 3. Poročilo blagajnikov. — 4. Volitev pregledovavcev računov. — 5. Razgovor o ustanovitvi učiteljskih društev za škofjeloški in tržiški okraj. — 6. Predavanje. — 7. Vprašalna škrinica. — 8. Volitev delegatov za 11. glavno skupščino „Zaveze“. — 9. Slučajnosti. — 10. Volitev novega odbora. — Po skupnem obedu izlet v Vintgar. Glede na važnost 5. točke se vabijo zlasti p. n. gospodje tovariši in gdčne tovarišice omenjenih krajev, da se vdeležijo zborovanja polnoštevilno. Na izlet v Vintgar pa povabimo in opozarjamo vse p. n. gospode tovariše, zlasti one iz Ljubljane, ljubljanske okolice in radovljiškega okraja.

Odbor „Učiteljskega društva za Kranjski šolski okraj“ v Predosljah, dne 18. vel. travna 1899.

Drag. Česnik,
predsednik.

Andrej Rapè,
tajnik.

Germanizacija v Poznaju se vedno na krutejši način vedstuje. Ni dolgo, kar se je za gostinski okraj izdal odlok, da bi se v razredu, kjer samo eno dete nemški razume, molilo nemški; dalje, da bi se veronauk v nemškem jeziku vsem otrokom predaval, kateri so zmožni količkaj jezika ali pa so prišli iz šole, kjer se je veronauk nemški predaval. Ako otrok pred šolskim vstopom ne pozna popolnoma dobro vseh latinskih pismen, ne sme na noben način se učiti poljski čitati in pisati, ampak mora priti takoj v nemški oddelek. Ročna dela se smejo poučevati samo nemški; katera učiteljica ročnih del nemški ne zna, mora takoj izstopiti iz službe. Tako se torej devlje pedagogika na Prokrustovo posteljo, da se nasiti vedno lačni zmaj.

V Opavi v Šleziji je bil dne 5. m. m. učiteljski shod. Zbrali so se tam češki, nemški in poljski učitelji. Niso se pripravili radi narodnosti, niso govorili o višjih in nižjih narodih, temveč v najlepši slogi so se posvetovali in so manifestovali za izboljšanje svojega gospodarskega položaja, ki je za vse enako žalosten. Na Češkem imajo tudi češki in nemški učitelji svoje skupne sestanke, skupne seje, sklepajo skupno in delujejo skupno v dosego boljših materialnih razmer in v izboljšanje šolstva. Češkim, poljskim in nemškim učiteljem gotovo ne more nihče odre-

kati ljubezni do svojega naroda, in vendar lahko skupno delujejo, kjer jih vežejo skupni interesi.

Zgradba gluhonemnice za Kranjsko deželo se prične, kakor se nam javlja, prihodnji mesec. Oferte za dobična dela je bilo vložiti do 26. vel. travna t. l. pri deželni vladi v Ljubljani. Poslopje bo stalo okolo 100.000 gld.

Razširjenje ljubljanske nižje gimnazije je zagotovljeno.

Tridesetletnica novega drž. šolskega zakona. Dne 14. m. m. je minulo 30 let, odkar je izšel v Avstriji nov šolski zakon, s katerim se je osobito našemu ljudskemu šolstvu odkazala nova zdrava smer. Po celi Avstriji so se prirejale po večjih mestih v spomin obletnice primerna slavlja.

Zrelostni izpiti na obeh učiteljskih v Ljubljani so se začeli dne 24. vel. travna t. l. Izpiti za učiteljice ženskih ročnih del pa se začnejo dne 2. rožnika t. l.

Zrelostne preizkušnje na Goriskem ženskem učiteljskem se prične dne 5. rožnika. Med kandidatinjami, ki bodo delale te izkušnje, jih je tudi 16 iz Trsta, ki študirajo privatno.

Ljudsko šolstvo na Štajerskem. V šolskem letu 1897—98 je bilo vseh ljudskih in meščanskih šol na Štajerskem 894, tedaj 4 več kakor v l. 1895—96. Izmed teh je bilo 12 meščanskih, 828 ljudskih in 53 zasebnih šol. Učni jezik je bil v 636 šolah nemški, v 220 slovenski in v 38 utrakvistični. Od 191.088 za šolo godnih otrok obiskovalo je šole 183. 606, tedaj 96%. Vsega učiteljskega osebja na teh ljudskih in meščanskih šolah je bilo 2322, od teh je imelo spričevalo učne usposobljenosti 1450 učiteljev in 530 učiteljic, spričevalo zrelosti pa 127 učiteljev in 121 učiteljic, dočim je bilo brez vsakega spričevala 56 učiteljev in 38 učiteljic. Povprečno je prišlo na eno učiteljsko osebo 73 otrok. Ta primera pa je seveda le „povprečna“, zakaj med tem ko ima učitelj po nemških mestih in trgih ter na šulferajnskih šolah sploh 30—40 učencev, pride na enega učitelja v slovenskih okrajih, kakor v šmarijskem ali breziškem, po 200—300 učencev! Razežen imenovanih šol je imela dežela pretečeno leto še 18 strokovnih šol za nižje obrtnike, 10 kmetijskih in nadaljevalnih tečajev za deklice skupno z 1039 učenci.

Vzorna bratovska ljubezen. Iz Stuttgarta poročajo: Nedavno je padla v tukajšnji tvornici za sladni ekstrakt 15 letna deklica v kotel, ki je bil poln te vrele tekočine. Nesrečnica se je pri tem grozno opekla, zlasti po spodnjem životu. Tekom zdravljenja pa so izjavili zdravniki, da se reši deklica le s tem, da se nadomesti sežgana dekličina koža s kožo drugega, zdravega človeka. Toda kdo naj si da potegniti s telesa svojo kožo? Nikogar niso našli. Končno pa je izjavil 16 letni brat nesrečne deklice, Karel Frohmüller, da je pripravljen žrtvovati sestrici del lastne kože. In res, dečku so rezali tri ure kožo z nog ter jo prenesli na sestro.

Slovanska civilizacija. — Madjarski list „Latogatok Lapja“ je napisal nedavno naslednje vrstice: „Ni ruskih topov, ni čet kozaških, ni grozot sibirskih se nam ni treba bati; pač pa nevarnosti, ki je strašnejša mimo vseh teh, ki nas pokoplje brez vse nade do zopetnega vstajenja, ako prodere na dan, in to je: zmagovito napredujoča civilizacija slovanska“. Predniki današnjim Madjarom so došli semkaj že pred tisoč leti; samo med Slovani se jim je omililo nastaniti se, ker so jih sprejeli gostoljubno in jih priučili stalnemu življenju. Ti predniki današnjih Madjarov so prejeli od Slovanov državne uredbe in zakone. Predniki današnjih Madjarov so prejeli od Slovanov slovansko civilizacijo, od katere žive že več nego tisoč let. Osnove civilizacije imajo torej od Slovanov, a sedaj se boje — slovanske civilizacije!

Izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ plačajo na leto 3 gld. naročnine in 1 gld. udnine. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati odgovornemu uredniku (uredništvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Francišek Črnogaj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznaniila in poslanice se računajo za celo stran 15 gld., pol strani 8 gld., 1/3 strani 5 gld., 1/4 strani 4 gld., 1/8 strani 2 gld.; manjši inserati po 10 kr. pelitvrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 3 gld.

Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg-ova knjigotržnica

— v Ljubljani —

ima vedno največjo zalogo vseh v naši kronovini uvedenih šolskih knjig in zemljevidov ter priporoča slavnim krajnim šolskim svetom in šolskim vodstvom v nakup:

Glavne oblike zemeljskega površja . . . 2 gld. 50 kr.
Napete na platno in z luknjicami . . . 3 „ 50 „
Napete na platno in s palčicami . . . 4 „ — „
Zavojnina in frankovana pošiljatev . . . — „ 50 „

Slovenski stenski abecednik s slikami

na 25 tablicah 2 gld. 50 kr.; na 13 močnih lepenkah z obročki za obešanje 5 gld. 75 kr.; na 25 močnih lepenkah, vsaka posebe napeta, tudi z obročki za obešanje 8 gld. 75 kr. Za vozni list in zavojnino računamo 30 kr.

Praprotnikov mali šolski besednjak

slovenskega in nemškega jezika 6. natisk. — Obsirno pomnožil in popravil Jakob Dimnik; cena vezani knjigi 1 gld.

Ženska ročna dela

za pouk na ženskih učiteljskih. — Sestavila Pavla pl. Renzenberg I. del: Kvačkanje, cena vezani knjigi 90 kr.

Moka iz mlina Vinka Majdiča v Kranju

se oddaje po en gros-cenah
v plombiranih vrečkah po 10 in 25 kil

v prodajalni

Maksa Domicelja

v Ljubljani, na Rimski cesti

vis-a-vis Gorupovim hišam.

Dostavljanje na dom brezplačno.

Plombe originalne mlinске!

Moka se oddaje tudi v vrečah po 50, 85 in 100 kil.

Opozarja se, da priznani izvrstni izdelek prvega domačega našega mlina dandanes tudi na tujem uspešno tekmuje z izdelki vseh ogrskih mlinov.